

**Lokikirja
varhaiskasvatukseen**

25.8.2019

Sisällysluettelo

Johdanto Lapset puheeksi -työskentelyyn

Lapset puheeksi -keskustelu

Lapset puheeksi -työskentelyn tarkoitus, kulku ja tärkeimmät käsitteet

Keskustelu lapsen arjesta

Toimintasuunnitelma

Lapset puheeksi -neuvonpito

Liite 1

Lapset puheeksi -työskentelyyn valmistautuminen: menetelmän kuvaus

Liite 2

Lapsen suotuisaa kehitystä tukevat tekijät kotona ja varhaiskasvatuksessa

Liite 3

Lapset puheeksi -menetelmän toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Kiitokset. Suuret kiitokset kaikille niille vanhemmille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille sekä yhteistyökumppaneille, jotka ovat antaneet palautetta tämän lokikirjan aikaisemmista versioista ja auttaneet lokikirjan muokkaamisessa. Palautetta voi edelleen lähettää MIELI Suomen Mielenterveys ry:lle Bitta Söderblomille ja Tytti Solantaukselle, etunimi.sukunimi@mieli.fi

Lapset puheeksi –keskustelu © Tytti Solantaus

Lapset puheeksi –neuvonpito © Mika Niemelä ja Tytti Solantaus

JOHDANTO LAPSET PUHEEKSI -TYÖSKENTELYYN

Koti, varhaiskasvatus, koulu ja vapaa-ajan ympäristöt ovat lapsen kehitysympäristöjä. Niillä on oma itsenäinen merkityksensä lapsen kehitykselle ja vahva yhteisvaikutus. Sekä asioiden sujuminen, että ongelmat yhdessä kehitysympäristössä vaikuttavat lapsen olemukseen ja käyttäytymiseen toisessa. Lapsen kokonaistilanteen ymmärtäminen auttaa aikuisia toimimaan lapsen kanssa parhaalla mahdollisella tavalla. Tiedetään myös, että toinen kehitysympäristö voi kantaa lasta, kun toisessa on ongelmia, jos näin tiedetään toimia.

Lapset puheeksi (LP) –menetelmä on tarkoitettu avuksi vanhemmille ja muille kasvattajille tukemaan lasta eri kehitysvaiheissa ja kulloisessakin elämäntilanteessa. Työskentelyn avulla pyritään rakentamaan kotiin ja varhaiskasvatukseen **yhteistä ymmärrystä lapsesta ja siihen perustuvaa toimintaa.** Konkreettisenä päämääränä on **lasta tukeva arkipäivä** sekä kotona että varhaiskasvatuksen piirissä. **Panostaminen lapsen arkipäivään** perustuu arkipäiväisen vuorovaikutuksen, toimintojen ja rutiinien merkitykseen lapsen suotuisalle kehitykselle ja vaikeissa elämäntilanteissa myös lapsen pärjäämiselle.

LP –menetelmä rakentuu varhaiskasvatuksessa yhdestä Lapset puheeksi -keskustelusta ja tarvittaessa Lapset puheeksi -neuvonpidosta. Jotta vanhemmat voivat rauhassa tutustua menetelmään ja päättää osallistumisestaan, on menetelmän kokonaisuus ja kulku kuvattu Liitteessä 1 ja lapsen suotuisaa kehitystä tukevia tekijöitä Liitteessä 2. Kolmas liite koskee LP –menetelmän toteuttamista varhaiskasvatusympäristössä.

LP –keskusteluun osallistuminen on perheelle vapaaehtoista. Se ei korvaa lakisääteistä vasu -keskustelua. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden vaitiolovelvollisuus koskee myös LP-keskustelua.

LP -menetelmä tarjoaa mahdollisuuden ja rungon **tasavertaiselle keskustelulle** kahden kasvattajatahon kesken, sekä mahdollisuuden **saman sisältöiseen työskentelyyn kaikkien perheiden kanssa.** Kodilla ja varhaiskasvatuksella on oma vastuunsa lapsesta ja lapsen arkipäivästä sekä oma asiantuntemuksensa, **jonka jakamisesta kumpikin hyötyy.**

Lapset puheeksi –menetelmä on kasvattajien yhteinen työväline.

Antoisaa keskustelua!

LAPSET PUHEEKSI –KESKUSTELU

Lapset puheeksi -työskentelyn tarkoitus, kulku ja tärkeimmät käsitteet

Tarkoitus.

Lapset puheeksi -menetelmä on tarkoitettu avuksi vanhemmille¹ ja muille lasten tärkeille aikuisille tukemaan lasten suotuisaa kehitystä. Pyrkimyksenä on rakentaa lasta tukevaa arkipäivää kotiin ja varhaiskasvatukseen.

Erilaisten näkemysten mahdollisuus, rikkaus ja oikeutus

Vanhempien, työntekijöiden ja lapsen näkemykset ja kokemukset eroavat usein paljonkin toisistaan. Kysymys ei ole ”oikeasta” ja ”väärästä”, vaan siitä, että jokaisella on oma näkökulmansa. Koti ja varhaiskasvatus ovat erilaisia kehitysympäristöjä, joten lapsetkin toimivat niissä eri lailla. **Toinen toisensa näkemysten arvostus on pohja yhteistyölle.**

Keskustelu lapsen arjesta ja toimintasuunnitelma

LP -työskentelyssä käydään läpi **lapsen arkea** kotona, varhaiskasvatuksessa ja vapaa-ajan ympäristöissä. **Keskustelussa opitaan ymmärtämään lasta eri kehitysympäristöissä** ja tunnistetaan lapseen ja hänen elämäntilanteeseensa liittyviä vahvuuksia ja haavoittuvuuksia.

Vahvuus tarkoittaa asiaa, joka sujuu tavanomaisesti. Vahvuuksiin panostamalla tuetaan lapsen arkipäivän toimivuutta sekä kotona että varhaiskasvatuksessa. Vahvuuksia eivät siis ole pelkästään erityiset kyvyt tai onnistumiset (Liite 1).

Haavoittuvuus on asia, joka on jo ongelma, sekä asia, josta voi syntyä ongelma, jos mitään ei tehdä. Näissä tilanteissa toimiminen on ongelmien ennaltaehkäisyä (Liite 1).

Vahvuudet ja haavoittuvuudet syntyvät lapsen ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Ne liittyvät perheen ja perheen ulkopuolisten tärkeiden henkilöiden toimintaan, joten aikuisilla on mahdollisuus vaikuttaa niihin.

Vahvuudet ja haavoittuvuudet merkitään lokikirjaan, jotta niihin voidaan palata, kun sovitaan toimista lapsen tukemiseksi. Joskus tulee eteen tilanteita, jotka tuntuvat vaativan välittömästi pohdintaa siitä, mitä pitäisi tehdä. Tällaiset tärkeät asiat kirjataan Toimintasuunnitelma -kohtaan odotamaan vuoroaan. **Tarkoitus on saada kuva lapsen tilanteesta kokonaisuudessaan**, ennen kuin mietitään, mitä tehdään.

Eri keskusteluteemojen ja erityisesti vahvuuksien ja haavoittuvuuksien hahmottamiseksi on lokiin kirjattu **esimerkkejä** niihin liittyen. Ne ovat kuitenkin vain esimerkkejä. Vahvuudet ja haavoittuvuudet sekä niiden henkilökohtainen merkitys syntyvät lapsen kokonaistilanteesta.

¹ Vanhempi-sana tarkoittaa tässä lapsen huoltajia riippumatta sukulaisuudesta.

Toimintasuunnitelma

Pohditaan ja päätetään, miten vahvistaa ja vaalia lapsen elämän tärkeitä vahvuuksia. Samoin pohditaan keskeisiä haavoittuvuuksia ja etsitään niihin ratkaisuja. Toimintasuunnitelma perustuu ymmärrykseen lapsen tilanteesta. Apuna käytetään luetteloa lasta tukevista tekijöistä (Liite 2).

LP -neuvonpito

Jos toimintasuunnitelman toteuttamiseen tarvitaan lisää tekijöitä, kutsutaan heidät neuvonpitoon (Liite 1). Neuvonpidossa syntyy laajempi verkosto lapsen ympärille.

Vanhempien muistiinpanot

KESKUSTELUA LAPSEN ARJESTA

Vanhemmat määrittävät sen, miten laajasti he haluavat eri teemoista keskustella (annetuissa aikarajoissa).

1. Keskustelua lapsesta, kodista ja varhaiskasvatuksesta

- Haluaisitteko kertoa jotain perheestänne? Entä miten kuvailisitte lasta? Mistä hän nauttii? Vanhempi
- Haluaisitteko kertoa jotain varhaiskasvatusympäristöstä? Minkälainen se on juuri tätä lasta ajatellen? Entä miten kuvailisitte lasta? Mistä hän nauttii? Työntekijä
- Minkälaista on olla juuri tämän lapsen vanhempi ja työntekijä?

2. Mitä lapselle kuuluu? Lapsen tunteet ja mieliala kotona ja varhaiskasvatuksessa

Entä mikä mahtaa vaikuttaa lapsen mielialaan, oletteko huomanneet?

Vahvuus: lapsen mieliala on pääsääntöisesti myönteinen ja tunneilmaisu rikasta ja monipuolista. Aikuisen avulla lapsi pystyy säätelemään vahvoja tunteitaan.

Haavoittuvuus: vallalla alakulo, ilottomuus, pelot, ärtyvyys, tunneilmaisu on kapeaa tai lapsi ei ilmaise tunteitaan. Vahvat tunteet ottavat usein ylivallan, eikä aikuisen apu tunnu auttavan.

Vanhemmat

Vahvuus

Haavoittuvuus

Työntekijä

Vahvuus

Haavoittuvuus

3. Lapsen osallistuminen, toiminta ja käyttäytyminen

Entä mikä mahtaa vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen, oletteko huomanneet?

Vahvuus: lapsi ottaa kontaktia, nauttii yhdessäolosta ja leikistä, siirtyy melko joustavasti tilanteesta toiseen, pääasiassa myönteinen vuorovaikutus, pettymyksistä ja raivareista päästään yli

Haavoittuvuus: vetäytyminen kanssakäymisestä, passiivisuus, itkuisuus, takertuvuus, keskittyminen on vaikeaa, toistuva muiden ja omien leikkien hajottaminen, pettymyksistä ja raivareista vaikea toipua

Vanhemmat

Vahvuus

Haavoittuvuus

Työntekijä

Vahvuus

Haavoittuvuus

Vanhempien muistiinpanot

4. Kanssakäyminen, leikki ja joukkoon kuuluminen.

Mikä mahtaa vaikuttaa lapsen kanssakäymiseen muiden kanssa?

Vahvuus: halu/kyky ottaa kontaktia, ilo leikistä ja hulluttelusta, kuuluu joukkoon, on leikkikavereita

*Haavoittuvuus: yksinäisyys, syrjään jääminen, leikki ei suju, toistuvia konflikteja, runsasta fyysistä kä-
siksi käymistä, kiusaamista, kiusatuksi tulemista*

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

5. Uteliaisuus ja innostus uuteen, mielikuvituksen lento ja oppimisen ilo

Vahvuus: lapsi on utelias, innostuu, kehittää ideoita, tarinoita ja leikkiä, nauttii uuden oppimisesta

Haavoittuvuus: lapsi on passiivinen, ei omia ideoita, ei tartu toimintamahdollisuuksiin, ei kokeile uutta

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

6. Tunteiden ja kokemusten jakaminen.

Jakaako lapsi mielihyväänsä ja iloaan muiden kanssa? Hakeeko lapsi lohtua ollessaan surullinen, entä tur-
vaa, jos jotain tapahtuu? Tuleeko hän lohdutetuksi? Miten hän ilmaisee tarpeitaan?

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

7. Arkisten toimien sujuminen ja niihin liittyvä tunnelma

	Koti	Varhaiskasvatus
Herääminen, aamutoimet	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Syöminen, ruokailutavat ja -tottumukset	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Nukkuminen: päiväunet, iltatoimet, yöunet	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Pukeminen ja riisuminen	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Ulkoilu ja liikunta	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Wc-toiminnot	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Televisio, tietokonepelit, kännykkä ym.	Vahv/Haav	Vahv/Haav
Päivittäinen siirtyminen varhaiskasvatukseen ja kotiin	Vahv/Haav	Vahv/Haav

Vanhempien muistiinpanot

8. **Ristiriidat tai konfliktit lapsen kanssa kotona ja varhaiskasvatuksen piirissä.**

Minkälaisissa tilanteissa syntyy konflikteja? Miten lapsi toimii niissä, miten aikuiset? Keskustellaan myös siitä, onko joku konfliktin osapuoli malttinsa menetettyään käynyt käsiksi tai sanonut pahasti. Jos näin on käynyt, merkitään asia toimintasuunnitelma –sivulle valmiiksi odottamaan ratkaisuja. Jos tilanne viittaa psyykkiseen tai fyysiseen pahoinpitelyyn, toimitaan tuen saamiseksi varhaiskasvatuksen ohjeiden mukaan.

Vahvuus: konfliktitilanteita on, mutta niissä osataan toimia. Ei jää paha mieli kenellekään.

*Haavoittuvuus: toistuvia konflikteja, sovittelu on vaikeaa, loukkaavaa puhetta, pinnan palamista, kä-
siksi käymistä*

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

9. **Huolet lapsesta kotona ja varhaiskasvatuksessa**

Onko lapsen olemuksessa, käyttäytymisessä tai puheissa jotain huolta aiheuttavaa? Tarvitaanko apua?
Onko haettu apua?

Vahvuus: ei ole huolia tai huolia on, mutta niihin on saatu apua

Haavoittuvuus: huolia on, eikä niihin ole saatu riittävästi apua

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

10. **Onko lapsella hänelle merkityksellistä sosiaalista verkostoa, tärkeitä aikuisia ja ystäviä kodin, varhaiskasvatuksen tai harrastusten piirissä?**

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Työntekijä	Vahvuus	Haavoittuvuus

11. **Toinen kehitysympäristö voi tukea ja kantaa lasta, kun toisessa on ongelmia, jos näin tiedetään toimia.**

Lapsen kokonaistilanteen ymmärtäminen auttaa sekä vanhempia että työntekijöitä toimimaan lapsen kanssa parhaalla mahdollisella tavalla. Mahdolliset tukitoimet mietitään toimintasuunnitelma – kohdassa.

Onko jotain sellaista, jota haluaisitte tuoda esille, jotain, joka mahdollisesti auttaisi toisaalta vanhempia, toisaalta työntekijöitä ymmärtämään lasta paremmin ja toimimaan hänen kanssaan parhaalla mahdollisella tavalla?

Varhaiskasvatuksen piirissä näitä voivat olla esim. lapsen kiusaaminen, lapsiryhmän levottomuus, lapselle tärkeän lapsen tai aikuisen siirtyminen pois ryhmästä, uupunut ja kireä ilmapiiri, jne.

Vahvuus Haavoittuvuus

Kodin piirissä näitä voivat olla mm. vauvan syntymä, muutto, vakava stressi, uupunut ja kireä ilmapiiri jne. Huoltajat arvioivat, mitä olisi lapsen ymmärtämisen kannalta hyvä kertoa.

Vahvuus Haavoittuvuus

12. **Kasvatuspäämäärät** Kodin ja varhaiskasvatuksen kasvatuspäämäärät voivat olla erilaiset, esim. varhaiskasvatuksessa korostuu sosiaalisuus, joustavuus ja ryhmässä toimimisen taidot. Kotien erilaiset kulttuuritaustat tuovat oman värinsä tähän tärkeään keskusteluun.

Vahvuus: päämäärät ovat samanlaiset tai toisiaan täydentävät.

Haavoittuvuus: päämäärät ovat ristiriitaiset

13. **Toimintasuunnitelma koskien vahvuuksia ja haavoittuvuuksia.**

Valitaan tärkeimmät vahvuudet ja haavoittuvuudet. Suunnitellaan konkreettista toimintaa asianosaisten mahdollisuuksien ja voimavarojen ja työntekijän osalta hänen toimenkuvansa mukaisesti. Jos huomataan, että omat voimat eivät riitä joidenkin toimien toteuttamiseksi, mietitään, kuka tai ketkä voisivat tulla avuksi perheen omasta verkostosta, lapsen harrastuksista, erilaisista palveluista, vapaaehtoistyöstä jne.

Vanhempien muistiinpanot

TOIMINTASUUNNITELMA

Sovitaan seuraavat toimet vahvuuksissa (vahvuus ja toiminta)

Kotona: _____

Varhaiskasvatuksessa: _____

Lisävoimia? Mihin ja keneltä? _____

Sovitaan seuraavat toimet haavoittuvuuksissa (haavoittuvuus ja toiminta)

Kotona: _____

Varhaiskasvatuksessa: _____

Lisävoimia? Mihin ja keneltä? _____

Jos päätetään järjestää LP –neuvonpito, jatketaan sen suunnitteluun (kohta 14). Jos neuvonpitoa ei tarvita, edetään tapaamisen päätökseen (kohta 15).

14. Lapset puheeksi -neuvonpidon valmistelu

- a. Selitetään neuvonpidon kulku
- b. Sovitaan keskustelun teemat: valitaan vahvuudet ja haavoittuvuudet. Sovitaan myös, mistä perhe ei halua puhuttavan
- c. Valitut vahvuudet ja haavoittuvuudet, muita teemoja?

- d. Kutsuttavat henkilöt ja kutsujat

- e. Sovitaan neuvonpidon päivämäärä

- f. Vanhempia kehoitetaan **keskustelemaan lapsen kanssa** kotona LP-lokin pohjalta vahvuuksista ja haavoittuvuuksista ja **ideoimaan yhdessä niihin liittyviä toimintaa**. Lapsi voi ehdottaa itselle tärkeitä henkilöitä ja asioita tapaamiseen. Lapsi voi osallistua neuvonpitoon riippuen hänen kehityksellisistä ja muista valmiuksistaan. Jos lapsi osallistuu, on hänet otettava mukaan keskusteluun, ei piirtämään tai askartelemaan. Jos lapsi väsyä, on hänen päästävä leikkimään muuhun tilaan. On myös varmistettava, että keskustelusta tulee lapselle myönteinen ja rakentava kokemus (Liite 1).

15. Miltä tämä keskustelu tuntui? Tapaamisen lopetus.

Yhteistyössä on aina sekä **hyvin sujuvia, että hankalampia puolia**. Joistakin kysymyksistä on helppoa keskustella, toisista vaikeampaa. Minkälaista teidän on keskustella kotiin, lapseen ja varhaiskasvatukseen liittyvistä toiveista ja iloista, entä haasteista ja ongelmista? Onko toiveita tulevaisuudelle? **Hyvä yhteistyö on vahva lapsen hyvinvointia ja kehitystä tukeva tekijä.**

LP-keskustelu voidaan käydä uudestaan ja erityisesti, jos perheessä tai varhaiskasvatuksessa tapahtuu muutoksia, jotka tavalla tai toisella saattavat vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. LP-keskustelua voi pyytää sekä työntekijä että vanhempi ja tietysti lapsi itse.

Kiitokset!

Vanhempien muistiinpanot

Lapset puheeksi –neuvonpito

1. Vanhemmat ja/tai työntekijä toivottavat osallistujat **tervetulleiksi**. Esittelykierros.
2. Puheenjohtaja kertoo **tapaamisen kulun ja miten se on valmisteltu**
3. Sovitun mukaisesti perhejäsenet ja/tai työntekijä kertovat **tapaamisen syistä ja toiminnan kohteista**.
4. **Keskustelu vanhempien ja kutsuttujen välillä**
 - a. Tarkentavia kysymyksiä ja näkökulmia
 - b. Ideoita, miten aiheiden suhteen edetään
 - c. Konkretisoidaan ideat käytännön toimiksi, joista sovitaan
5. **Kirjataan** osallistujien sopimat käytännön toimet muistioon (**malli alla**) joko fläpille tai heijastetaan seinälle. Tapaamisen lopuksi **muistio annetaan kaikille osallistujille**.
 - a. Palveluiden työntekijät ovat listassa yleensä ensimmäisinä ja perheen sosiaalisen verkoston jäsenet ja perhe itse heidän jälkeensä. Näin perhe voi sovittaa omat toimensa muiden tuomaan kokonaisuuteen. Tästä voidaan poiketa tilanteen mukaan.
6. Sovitaan seurantatapaamisesta. Siinä käydään ensin läpi, mitä perheelle kuuluu ja toteutuivatko suunnitellut asiat. Seuraavaksi keskustellaan, mitä suunnitelman toteuttaminen opetti jatkoa varten. Jos jatkotoimenpiteitä tarvitaan, kirjataan uuteen muistioon se, mitä halutaan jatkaa entisellään ja mitä muuta halutaan tehdä. Aina suositellaan **ainakin yhden seurannan järjestämistä**, jotta voidaan yhdessä todeta, mitä on saatu aikaan ja tarvitaanko uutta tapaamista. Jatkotapaamisten välinen aika ja määrä riippuvat lapsen ja perheen tilanteesta.
7. Sovitaan seurannan **ajankohta ja osallistujat**
8. Puheenjohtaja tekee yhteenvedon, antaa muistion, kiittää osallistujia ja päättää tapaamisen.

LP -neuvonpidon muistio

LP –neuvonpito _____ (pvm)

Aiheet (esim.1-4)	Aihe 1: Aihe 2: Aihe 3: Aihe 4:	
Osallistujat	Mikä konkreettinen teko, milloin (esim. päivämäärä, kellonaika)	Seurantatapaaminen, päiväys

Lapset puheeksi

Varhaiskasvatuksen lokikirja

LAPSET PUHEEKSI -TYÖSKENTELYYN VALMISTAUTUMINEN: MENETELMÄN KUVAUS

Lapset puheeksi (LP) –menetelmä (www.mieli.fi) koostuu keskustelusta koskien lapsen arkipäivää kotona, varhaiskasvatuksessa ja vapaa-aikana, keskustelun pohjalta rakentuvaan toimintasuunnitelmaan sekä tarvittaessa LP -neuvonpitoon.

LP –työskentelyn kulku

1. **LP –keskustelu lapsen arkipäivän kulusta** kotona, varhaiskasvatuksessa ja kaveripiirissä. Tunnistetaan arkeen liittyvät vahvuudet ja haavoittuvuudet. Jokaisesta teemasta **keskustellaan sekä kodin että varhaiskasvatuksen näkökulmasta**, mikä rakentaa laajempaa ymmärrystä lapsesta.
2. **Toimintasuunnitelma kotiin ja varhaiskasvatukseen.** Pohditaan, miten vahvistaa ja vaalia lapsen elämän tärkeitä vahvuuksia. Samoin pohditaan, miten keskeisiä haavoittuvuuksia voidaan ratkaista. Toimet ovat konkreettisia lapsen arkipäivää tukevia asioita, jotka vastaavat osallistujien mahdollisuuksia ja voimavaroja sekä työntekijän toimenkuvaa.
3. **LP -neuvonpito.** Jos toiminnan toteuttamiseen tarvitaan lisää tekijöitä, järjestetään neuvonpito. Mukaan voidaan kutsua sekä perheen oman verkoston jäseniä, että ammattilaisia ja vapaaehtois-toiminnan edustajia.

Käsitteet

Vahvuus

Lapset puheeksi -työssä vahvuus tarkoittaa **asiaa, joka sujuu tavanomaisesti**. Kun pohditaan arkipäivän kulkua, pitää vastaus **'ihan ok, ei siinä mitään'** sisällään vahvuuden. Vahvuuksiin panostamalla tuetaan arkipäivän toimivuutta. Se on hyväksi kaikille, mutta erityisesti silloin, kun arjessa on ongelmia. Pientenkin ilon hetkien lisääminen voi merkitä paljon lapselle.

Haavoittuvuus

Lapset puheeksi –työssä haavoittuvuus tarkoittaa tilannetta, jossa on ongelmia tällä hetkellä tai joka saattaa johtaa ongelmiin myöhemmin, jos mitään ei tehdä. Haavoittuvuus syntyy usein tilanteissa, joissa ympäristön muutos tai ominaisuus koskettaa lapsen herkkää aluetta. Hyvin temperamenttisen lapsen kohdalla voi levoton varhaiskasvatusryhmä lisätä konflikteja ja lapsen levottomuutta, mikä näkyy myös kotona. Kodin eristäytyminen vanhemman masentuneisuuden takia voi lisätä aran lapsen vetäytymistä varhaiskasvatuksessa. Tällaisia tilanteita pyritään tunnistamaan jo ennen kuin lapsella itsellään on vaikeuksia.

Vahvuuksissa ja haavoittuvuuksissa ei ole kyse lapsen ominaisuuksista tai ongelmista, vaan **lapsen ja ympäristön yhteisvaikutuksesta, johon aikuiset voivat vaikuttaa.**

Osallistajat

Lapset puheeksi -keskusteluun kutsutaan molemmat huoltajat ja yksinhuoltaja tukihenkilönsä kanssa. LP-keskustelu koskien pieniä lapsia on yleensä aikuisten välinen keskustelu. Tarkoituksena on antaa kasvattajille mahdollisuus **keskittyä rauhassa lapsen asioihin ja keskinäiseen yhteistyöhön**.

Lapsen osallisuus Lapset puheeksi –työskentelyyn toteutuu keskustelemalla lapsen kanssa lokikirjan teemoista soveltuvin osin ennen LP-tapaamista sekä kotona että varhaiskasvatuksessa, jolloin aikuiset voivat tuoda lapsen terveiset LP –keskusteluun. Lapsen kanssa keskustellaan sittemmin myös suunnitelluista toimista.

Kuitenkin, jos lapsella on valmiuksia osallistua LP –keskusteluun ja aikuiset katsovat, että hänen olisi hyvä osallistua, hänet kutsutaan mukaan. **Tällöin on huolehdittava seuraavista seikoista. Tärkeintä on varmistaa**, että keskustelusta tulee **lasta rakentava ja häntä tukeva**. On pidettävä huolta, että keskustelussa korostuu myönteinen näkemys lapsesta ja rakentava toiminta tulevaisuutta ajatellen. **Lapsen on oltava halukas tulemaan**, häntä ei tule pakottaa.

Lapsi on otettava mukaan keskustelijaksi, ei sivusta seuraajaksi eikä askartelemaan omiaan. Lasta tulee kuulla jokaisen häntä koskevan teeman kohdalla. Vahvuuksiin ja haavoittuvuuksiin merkitään arviointisijaksi 'Lapsi' aikuisten lisäksi, jos lapsella on asiaan mielipide. Jos lapsi väsyä, on hänelle järjestettävä toimintaa toisessa tilassa. Sivusta asioiden kuuleminen voi johtaa ikäviin väärinkäsityksiin.

Lapset puheeksi – lokikirja

Lapset puheeksi – lokikirja on keskustelun runko. On hedelmällistä käydä lokikirjaa läpi sekä kotona että varhaiskasvatuksessa ja myös lapsen kanssa ennen LP –keskustelua. Se tulisi ottaa mukaan keskusteluun. **LP ei ole arviointi- vaan yhteistyömenetelmä, eikä lokikirja ole tiedonkeruu- eikä arviointilomake**, joka täytettäisi etukäteen.

LAPSEN SUOTUISAA KEHITYSTÄ TUKEVIA ASIOITA KOTONA JA VARHAISKASVATUKSESSA

1. Lapsella on mahdollisimman **lämpimät ja toimivat suhteet** vanhempiin ja sisaruksiin sekä myös laajempaan perhe- ja ystäväpiiriin samoin kuin varhaiskasvatuksen aikuisiin ja lapsiin.
2. Lapsen **kiinnittyminen varhaiskasvatusympäristöön ja kokemus kuulumisesta omaan ryhmään.** Lapsella on kokemus, että hän on kaivattu ja odotettu, hänen seurassaan on hauskaa, hänellä on omat tehtävänsä, jotka hän pystyy suorittamaan, hän on tärkeä muille.
3. **Lasta autetaan ymmärtämään** kotona ja varhaiskasvatuksessa tapahtuvia asioita, joista voi syntyä väärinkäsityksiä ilman aikuisen apua. Esimerkiksi jos lapselle tärkeä työntekijä jää yllättäen pois töistä, muut aikuiset keskustelevat hiljaisella äänellä ja ovat surullisia, voi lapsi ajatella, että hän aiheutti jotain pahaa eilisellä kiukuttelullaan. **Ymmärrys asioiden tilasta helpottaa lasten oloa, ehkäisee väärinkäsityksiä ja tekee mahdolliseksi tuen antamisen ja saamisen.**
4. Mahdollisimman **toimiva arkipäivä** mukaan lukien leikki ja päivän erilaiset toiminnot ja kanssakäymiset, sekä rutiinit kuten esimerkiksi pukeminen, nukkuminen ja ruokailu niin **kotona kuin varhaiskasvatuksessa.**
5. Arkipäivässä on **iloa tuottavia asioita.** Ne voivat olla hyvinkin pieniä mukavia tilanteita. Varhaiskasvatuksella ja vapaa-ajan toiminnalla on erityinen merkitys ilon ja onnistumisen tuottajina, jos koti on huolten täyttämä. Näin on myös toisinpäin.
6. Lapsen tunteiden, mielialan ja käyttäytymisen vaihteluita **ymmärretään ja häntä tuetaan vaikeina päivinä.** Lapsen tunteita ja tunteiden ilmaisua ei ohiteta tai kielletä. Häntä autetaan selviytymään vahvojen tunteiden kanssa.
7. Osana **arkipäivän kulkua lapsi saa kokemuksen,** että hänestä pidetään, hän on arvokas ja ainutlaatuinen. Tämä ilmenee aikuisen lapseen kohdistuvassa katseessa, ilmeissä, eleissä ja äänensävyssä sekä tavassa pysähtyä kuuntelemaan ja keskustelemaan, kun lapsella on asiaa. Se ilmenee myös aikuisen tavassa puhua lapsesta, kun lapsi ei ole paikalla.
8. **Lasta ei leimata ongelmalapseksi, vaikka hänellä olisi ongelmia.** Ymmärretään, että
 - lapsen mahdolliset vaikeudet eivät määritä häntä eivätkä hänen tulevaisuuttaan,
 - kielteiset leimat ohjaavat suhtautumista lapseen ja vaikuttavat lapsen kehityksen suuntaan
 - lasten ongelmat ovat sidoksissa vuorovaikutukseen, johon aikuiset voivat vaikuttaa
9. **Lapsen vanhemmista ja perhetaustasta** puhutaan varhaiskasvatuksen piirissä **lämmöllä ja kunnioittaen,** samoin kuin **varhaiskasvatuksen työntekijöistä** kotona. Lapsella on kokemus, että varhaiskasvatuksessa **ymmärretään ja arvostetaan** hänen ja hänen perheensä mahdollista erilaisuutta. Lapsella on turvallinen ja luottavainen olo kotona ja varhaiskasvatuksen piirissä.
10. **Hyvä yhteistyö** kodin ja varhaiskasvattajien välillä. **Kaikille lapsille on tärkeää,** että heidän elämänsä aikuiset tekevät yhteistyötä. Erityisen tärkeää se on lapsille, joiden elämässä on vaikeuksia.

Lapset puheeksi

Varhaiskasvatuksen lokikirja

Palvelun järjestäjälle

LAPSET PUHEEKSI -TYÖMENETELMÄN TOTEUTTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Lapset puheeksi (LP) -menetelmä koostuu keskustelusta koskien lapsen arkipäivää kotona, varhaiskasvatuksessa ja vapaa-aikana, keskustelun pohjalta rakentuvasta toimintasuunnitelmasta sekä tarvittaessa LP-neuvonpidosta.

Toteuttamisen vaihtoehdot

Lapset puheeksi -menetelmän toteuttamiseen varhaiskasvatuksen piirissä on useita vaihtoehtoja, joista voidaan räätälöidä omalle toiminnalle sopivin. Kaikissa vaihtoehdoissa vanhemmille annetaan LP -menetelmän lokikirja ja/tai nettiosoite (www.mieli.fi) tutustumista varten.

1. **Ensimmäisessä vaihtoehdossa LP-keskustelu** käydään **koskien kaikkia lapsia**. Pyrkimyksenä on lasten suotuisan kehityksen tukeminen erottelematta heitä toisistaan: jokainen lapsi on keskustelun arvoinen. Keskustelussa rakennetaan pohja kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyölle. Useissa kunnissa toteutetaan LP kaikille lapsille tiettyinä vuosina, uusille lapsille ja lapsen elämäntilanteen muuttuessa tavalla, joka saattaa vaarantaa hänen hyvinvointiaan.
2. **Toisessa vaihtoehdossa LP -työskentely toteutetaan, kun kodin tai varhaiskasvatuksen piirissä on tilanteita tai muutoksia**, jotka tuovat paineita kasvattajille, lapsen elämään tai kun lapsella itsellään ilmenee vaikeuksia. Kaikille vanhemmille kerrotaan LP-työskentelystä ja mahdollisuudesta pyytää sitä. Tässä vaihtoehdossa reagoidaan lapsen tilanteeseen myöhemmin kuin ensimmäisessä vaihtoehdossa.
3. **Kolmannessa vaihtoehdossa LP -keskustelu käydään, kun lapsella on jo selviä ongelmia**. Pyrkimyksenä on silloin lapsen pärjävyyden, hoidon ja kuntoutuksen tukeminen ja lapsen kehityksen saaminen takaisin omalle normaalipolulle. kun on jo ongelmia.

Dokumentointi

Lokikirja on keskustelun runko. Sitä käytetään keskustelun tukena, jotta menetelmä säilyttäisi tärkeät sisältönsä riippumatta työntekijästä. On kuitenkin huomattava, että **LP-lokikirja ei ole arviointimenetelmä eikä tiedonkeruu- eikä arviointilomake**, joka täytettäisiin etukäteen. Kyseessä on yhteistyömenetelmä. Jokaisesta teemasta keskustellaan sekä kodin että varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Vasta siitä syntyy yhteinen ymmärrys lapsesta. **Lokikirjoja ei säilytetä varhaiskasvatuksessa.**

LP-keskustelun myötä ne asiat, jotka liittyvät varhaiskasvatussuunnitelmaan ja jotka huoltajan kanssa yhdessä sovitaan, **kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan** sitä koskevien säädösten mukaisesti. Keskustelun toteutumisesta (ilman tunnistetietoja) voidaan tehdä merkintä Effic- (tai vastaavaan) järjestelmään työmenetelmän tilastointia ja seuranta varten. **Muuta kuin varhaiskasvatusta koskevaa tietoa ei kirjata.**

LP-neuvonpidosta syntyvässä toimintasuunnitelmassa todetaan ne toimenpiteet, jotka yhdessä huoltajan ja muiden toimijoiden kanssa sovitaan asioiden eteenpäin viemiseksi. Varhaiskasvatuksen toimenpiteet kirjataan **varhaiskasvatussuunnitelmaan**. Esiopetuksen oppilailla kirjataan yksilökohtaista oppilashuoltoa koskevat asiat **oppilashuoltokertomukseen**. Oppilashuoltokertomus laaditaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetyn ohjeistuksen mukaisesti.

Lapset puheeksi toimintamalli ei johda erillisen rekisteröitävän tiedon keräämiseen. Varhaiskasvatuksessa ei säilytetä eikä arkistoida lokikirjoja. Huoltajat vievät oman lokikirjansa muistiinpanoineen kotiin, jotta he voivat palata siihen myöhemmin ja lapsenkin kanssa.